

HAZAI TÜKÖR

SZEGEDI LUKÁCS IMRE

SZEGED BOLYGÓI

(VI. rész)

ÁSOTTHALOM

BETTI NAPLÓJA

Az egyik napsütötte vidám délután tanítványaim kíséretében ismét szülőkhöz indultam. Végig az úton a gyerekek meséltek erről-arról. Az egyik ház elé érve ismerős hangocska köszön rám. Elsős kisfiam nagy igyekezettel sóprögeti a lehullott faleveleket, csetlik-botlik a hatalmas seprűvel. Az udvar közepén megtépázott ház álldogált, szegyenkezve mutatta sebeit a kíváncsi báméskodóknak. Az ablakok kitorve, az ajtó több darabban hever a díófa alatt, törött cserépedények szerteséjjel. A gyerekek egymás szavába vágva rögtön újságolják a csatater okát. Kovács bácsi újra itthon volt az éjjel. Természetesen részegen. Ilyenkor mindent összetör, kidobál, ami a keze ügyébe kerül, a családot pedig szétkergeti. Ki a fészkerben, ki az istállóban alszik.

Irtózatos még belegondolni is, hogyan fognak felnőni az ilyen gyerekek? Már kicsi korukban rájuk nehezedik az élet keserősége, megaláztatása. Pedig nekik még játszaniuk kellene gondtalanul, vidáman, s kénytelenek gyerekejjel felnőtté válni, vagy bezárkóznak, elvadulnak. Ez a kisfiú is igen sok problémát okozott. Állandóan hazudozott, hogy kicsikarja a dicséretet. Szánalmas dolog, ha egy gyerek hazudni kényszerül azért, hogy szeressék.

Mit is akarunk mi, pedagógusok, tulajdonképpen? Tanítani, nevelni.

Pontosság, fegyelem, tisztaság stb. — De hogyan?! Erre nem írnak receptet a tudóskönyvekben. Ezt minden nevelőnek magának kell kikínlódnia, ha igazán tenni is akar valamit.

Szerettem a délelőttöket, amikor a gyerekek között voltam. Ez a néhány óra feledtetni tudta a fojtogató, avas világot, amely körülvelt.

A derűs ősz hamar jéggé vált, a hideg szél megkopasztotta a fákat, engem pedig a négy fal közé kényszerített.

Egy nádfedeleles kis házban kapam albréleti szobát. Ősszel még szinte nevetségesnek tűnt földpadlós kis otthonom, később egyre nyomasztóbbá vált. Ahol állat van, akad ott bolha is — mondják az emberek. Itt bizony rengeteg akadt. Megérkezésem első napjait a bolhák elleni küzdelem tette kínossá, akik éjszakánként hatalmas offenzívát indítottak ellenem. Két hét is beletelt, míg végre megszabadultam végleg a kellemetlen vendégektől.

Sötét kis szobámban apró ablakok keretezték a napvilágot. A falon hatalmas, sötét szentképek, amiket nem volt szabad levenni, mert már „megszokták a helyüket”. Így csak az ágyam felett levő gyászjelentést cseréltem ki titokban egy színes naptárra.

Ódon bútorokkal bélelt odúmat zenélőszobának is nevezhettem volna, mert ami-

hez csak hozzányúltam, minden nyikorgott. A magas ágy, amiben szalmazsák ugyan nem volt, csak egy kis szalma, mélyen ringatózott a legkisebb megterhelésre, akár egy bölcső. Ezenkívül egy szekrény, egy asztal és egy szék alkotta a lakberendezést, no meg egy hokedli, amit dohányzóasztallá neveztem ki.

Ahogy az idő hidegebbé vált, kályha is került a szobába, de nem sok hasznát vettem, mert alig lehetett fűteni. Kis házunkon pedig úgy átfújt a szél, akár a pók-hálón. Így aztán többnyire kabátban, csizmában ültem a kályha mellett, s úgy írtam, rajzoltam. Ha nagyon hideg volt, a petróleumlámpa tetején melegítettem meg elgémberedett ujjaimat, hogy meg tudjam fogni a tollat. A lámpa sárga, füstös fénye hatalmas árnyékokat rajzolt a falra, ahol napról napra szaporodtak a penészfoltok a falvédőn.

Talán a legszörnyűbb volt a csend, ez a mozdulatlan, kietlen dermedtség. Még a kutya sem ugatott egész délután. Estefelé már csak azt hallom, hogy a szű ballag hangos igyekezettel a repedezett fában. Szerettem volna kiabálni, csörömpölni, hogy megtörjem ezt az ijesztő, jeges csendet, mégis megadóan vettem tudomásul mindazt, ami lázított. Önként vállaltam — nem panaszkodhatom. (S nincs is kinek.)

Két-három hetenként úgy jártam Szegedre, mint Ady járt Párizsba, friss levegőt szívni, erőt gyűjteni. Azt sem bántam, hogy a buszmegálló négy kilométerre van, szívesen megtettem még a legnagyobb hidegben is, gyalog.

A téli szünet remek kikapcsolódást jelentett a városban, az ünnepek után mégis visszavágytam kis jégbarlangomba, ahol megfagyott a lábam, de vártak a gyerekeim, s ez mindennél többet jelentett. A szünet után, amikor visszatértem, siralmas látvány fogadott. Virágaim lekonyult, üveges levelükkel panaszkodták, hogy őket is meggyötörte a tél. Minden szétfagyott, amibe egy kis nedvesség volt, az ágyamat pedig vastagon belepte a dér.

Január 19-én szerződéselem lejárt, s első tanítványaimtól, akik nagyon a szívemhez nőttek, meghatottan vettem búcsút. Kicsit félve gondoltam arra, hogy a következő munkahelyem vajon milyen lesz? Ég veled, Bokor-tanyai iskola.

II.

Másfél óras lassú zakatolás után a vonat apró állomáson tett le, majd pöfögve búcsút intett. Megérkeztem szorongva, mégis nagy várakozással, új lelkesedéssel.

Az állomástól az iskoláig három kilométeren vitt az út. A meglepetéstől és az örömtől ugrálni szerettem volna. Az emberek jönnek-mennek az úton, de hányan egyszerre! Öt, hat, tíz, hiszen ez már nem csapás, hanem valóságos utca, akár egy faluban! A házak egymás mellett állnak! Kezet fognak a kerítések!

Minden él — lüktet! — Szinte repültem az iskoláig. A kartársak és a gyerekek egyaránt kedvesen fogadtak, s ez enyhítette az újrakezdés nehézségeit. Itt van vilány, sőt az osztályban tévé is, így ez a körülmény óriási távlatokat nyitott meg előttem. Az iskola szertárszobájában lakom, s bár itt is ismert fogalom számomra a nincs, mégsem kínoz úgy, hiszen nemrég sokkal rosszabbat is elviseltem. A hosszú tél keserves és kiábrándító volt, mint mindenhol. A nagy hófúvás csaknem minket is betemetett, elzárt a külvilágtól.

Felső tagozatot tanítok, egyszerre két osztályt. Megnyugtató, hogy néhány igen értelmes tanítványom is van, akikkel öröm dolgozni, s nemcsak azért járnak iskolába, mert ezt a törvény kötelezővé tette. Ezeknek a gyerekeknek már van önálló gondolatuk, tele vannak problémával, amelyek megoldásához segítséget kérnek tőlem. Olyan jó azt érezni, hogy szükségük van rám.

Nagyon boldog tudok lenni egy-egy jól sikerült óra után. Ilyenkor úgy érzem, nem volt hiábavaló, amit átéltem, s ha újra kezdeném, ismét nekivágnék ennek a vigasztalan világnak vigaszt keresve, mert ha kegyetlen, torz vigyorral elfordul tőlem a világ, a gyerekek között megtalálom, amit keresek.

RÚZSAFA

Megvallatták többször is a lófogdosó dombot, ahonnan régi, bronzkori idők bizonyítékai jöttek elő. Homokországba ellátogattak a jó hun vitézek, 425-ben szállották meg Szeged környékét, később faluszerű csoportokat alakítottak ki. A beláthatatlan legelőkön, pusztaságokon mindig kedvet találtak a nomád pásztorkodók, a lovas népek.

A szegedi várat 1686 októberében üritették ki. A lakosok ezután húzódoztak kifelé a szállásokra, s fellendült a telepítés, a földművelés. Átokházáról — kialakulásának története hasonló Mórahaloméhoz — még messzebb esett a főváros — Szeged. Keresztelőkre, házasságkötésekre, temetkezésekre ezért másfelé is eligyekeztek, Szabadkára, Horgosra. A város 1883-ban állított fel egy-egy központot Alsó- és Felső-tanyán. A majd 83 ezer holdat kitevő Alsótanyát kilenc kapitányságra osztotta, s Átokháza is egyik tanyai kapitányságként szerepelt.

Nagy tisztelete van a faluban a hajdani betyárvezérnek. A szegénységet pártoló embert látták benne, annak idején sokan sokféleképpen bűjtették, rejtegették, most meg a legutolsó eldugott kis házakban is legendákat mondanak róla.

A Rúzsafa valóság. Hatalmas fekete nyár, töredeznek már az ágai, négyen-öten ha körülérik. Sándort errefelé kergették a pusztázók, elkapta a lehajló ágakat a finesz vezér, a lova pedig trappolt tovább. Sohasem fogták el ezen a tájon. Hú maradt hozzá a sivány homok, a pusztai világ.

Várostanya néven 1942-ben önálló közigazgatást kapott a falu, jegyzőséggel. Akkoriban 7 ezer 480 lakost számláltak errefelé. A közintézményeken kívül 12—13 épület árválkodott a belterületen.

A tanácsok megalakulásával új fejezet kezdődött Ásotthalmon is. A választást 1950. október 22-én tartották. Azóta fejlődött, alakult a falu. A központ magához édesgette, hívogatta a megnyomorodott távoli tanyákat. Jelenleg a 21 ezer holdas közigazgatási területen 5 ezer 850 lakost tartanak nyilván. Tanácsháza, templom, orvosi rendelő, óvoda, iskolai napközi otthon, 12 iskola, kül- és belterületen, művelődési otthon, mozi, gyermekotthon, szőlő- és borfeldolgozó, posta, erdőgazdaság, erdészeti szakiskola, takarékszövetkezet, egészségügyi tanácsadó, cukrászda, 13 bolt, 3 kocsmá, kisvendéglő, tisztasági fürdő, stranddal együtt, ennyi a homoki világ központja. Egy állami birtok, egy közös gazdaság és három szakszövetkezet gazdálkodik a határban.

Hangulatos, rendezett homoki falu. Szerényen lapul a hősi emlékmű a tanácsháza mellett, szemben vele, az út másik oldalán, a kő Krisztus. Hatalmas nyárfa sütkérezik a sarkon. Feldíszítették plakátokkal, hirdetésekkel. Szép, kényelmes új házak, a kertekben szőlő, gyümölcsfák. Kisvasút kanyarog, rossz kis fodrászüzletek, Ózike néven egy hangulatos presszó. Fogy a falu, halódik. Nagy az elvándorlás. A tanyák mozdulatlanok, merevek, belekötődtek a megátkozott homokba, az arany szemű homokba. Az idősek nem mozdulnak, halálukat jelentené a falu, a város, a fiatalok meg Szeged felé tekingetnek. A 33 kilométerre levő város hívja, csábítja az embereket. Számok. 1962-ben 6542 lakos élt itt, 1965-ben már csak 5957-en. Esztendőről esztendőre 550—600 család rakja kocsira bútorát, s máshol keresi a boldogulást. Leginkább Újszegeden, vagy Petőfitelepen.

Nehezen oszlik a kőd, a babonáság, a vallásosság, röghözkötöttség. Negyedszázad szaladt el az ásotthalmi tanyavilág fölött, jóformán alig venni észre. Mert igaz, sok még a nádtetős, megrokkant, szegény hajlék, s mellette mindjárt a piros cserepes, palatetős házak, a legfőbb gond, baj mégsem ez. Akinek ereje van, dolgozik, sokkal jobban boldogul a homokon, mint korábban. De nem tud mit kezdeni önmagával, olykor-olykor nem tudnak mit kezdeni a megkuporgatott, összerakogatott forintok tízezeivel.

EGY EMBER

— Nincsen szőlőm, gyümölcsösöm, pedig a jó pénzt ez adja. A kenyérért Szegedre járok. Miért ragaszkodnék a faluhoz?

A faluban az 1605. szám alatti hantházát az odavalók gunyhónak nevezték. Ilyen földkunyhóban lakott évekig Ézsaiás Antal is.

— 1924-ben fogtam négy hold földet árendába a várostól. Elsőbb földgunyhó volt a lakásunk. Leástam partos helyen egy méter mélyre, lehetett a gödör olyan 6 méter hosszú. Két végén ágasoszlopot állítottam, annak a tetejére tettem a szelemengerendát. A kunyhó oldalát fél méter magasan, meg a két végét gyöphantokból raktuk ki. Aztán a tetejét lehorogfáztuk, rá szalmát, ricaszárát, földet hánytunk. Szoba volt benne, meg konyha, a szobában kemence, földbevágottnál lépcsőkön jártunk le. Két évig laktunk benne, aztán a jószágokat tartottuk itt.

A homokvilágban még elő-előtűnik az örökölt szegénység. Sok tanyai kisbérelő lakott a letelepedés utáni esztendőkhöz ilyen földházakban. Aki megszelídítették a sivány homokot, megkötötték, magukhoz édesgették, azok pár évre rá rendesebb tanyaházat sikerítettek, és a megmaradt földkunyhóba állatokat kötöttek. Átokházán még található ilyen hajlék. Gátsoron. Rúzsán is akad egy hantház, ami talán egyszer tanyamúzeumi rangra emelkedik. Vannak még nádtetős, tenyérnyi ablakú, gerendás, néhol szabadkéményes tanyák. Igaz, leginkább öregek, tehetetlenek, nehezen mozduló, megfáradt emberek lakják. El se kíváncsoznak, legtöbbször nem is bírnák anyagiakkal az építkezést, az életváltást.

Akiknek meg tenyérnyi föld se jutott, vagy eljátszották a földtől magukat, reggelenként buszra ülnek, kisvasútra, vállalati autókra, bekocognak a városba. Hat-száznál is többen vannak. Pedig megélnék a futóhomokon. Nyolcvan embernek van személygépkocsija, 260-nak nagymotorja, 350-nek pedig kismotorja. Ezren már rádióra, 210-en televízióra fizetnek elő.

Az időjárás szélsőséges. A víz, az aszály az utóbbi években gyakran meglátogatta a homokot. Sajnos, a talajszint miatt a vízelvezetés nem nagyon lehetséges. Ipar nincs. Főtermények: rozs, kukorica, fűszerpaprika, szőlő és gyümölcs. Kiterjedt az állattenyésztés. Korábban 3 ezer holdnyi szőlő díszítette a határt, kisparaszti művelésű, telepítésű szőlők, ma már csak 1600 hold. Szemre szép, igen gazdaságos a Szegedi Állami Gazdaság egy tagban levő 500 holdas nagyüzemi szőlője, ahol a szüret kivételével minden munkát gépesítettek. A falunak nincs tájjellegű bora. Igaz, itt is terem a rizling, mint ahogy szerte a homoktengerben. A gazdák szívesen isszák a nedűt. Kocsimákban is. Évente 2 millió 200 ezer forintot forgalmaznak a boltok italból, ami a községre fordítandó összeg kétszerese. Emellett minden háznál terem valamennyi, csak hát jószerivel a bort az issza meg, az szereti, aki fárad is érte.

Ma már itt sem fut a homok. Bedő Albert erdőmérnök — akinek a nevét a szakiskola viseli — és Kiss Ferenc erdőmérnök sokat tett a homok megkötéséért, fásításáért. Mása az embernek, hozzánőtt a tájhoz. Utolérte a fekete földet. A tanyai nép nem nagyon őrzi hagyományait. A lakodalmi szokások módosultak. A vőfély nem maradhatna el a fél világért. A kikérés sem, a nagy fonott kalács, a gyűrűzés sem. Ami új, mostanság hódít, két helyen tartják a lagzit, ne legyen panasz, s jusson idő bőven a jóra. Első szombatban a lányos háznál, másik szombatban pedig a fiús háznál. Kiadósan, több száz résztvevővel. A legutóbbi népnappal megközelítő statisztikája: levágtak 18 birkát, 150 baromfit, s megittak ezer liter bort. Elkótyavetyéltek néhány mázsa édességet is.

LÉLEKÜTÖTTEK

Vannak. Minden esztendőben négy-öt ember eldobja magától az életet. Fialok is. Magány, szerelem, féltékenység, ezek játszanak leginkább közre. Ám néha megfoghatatlan, érthetetlen az egész. Mondják, jól bíró fiatalember volt, kocsit vásárolt, anyagi gondok nélkül élt. Egyszeriben csak végzett magával.

Rohan, száguld velünk a világ. Észrevétlenül, apró kis mozdulatokkal sebesedik meg az emberi lélek. Meggötődik. El nem pusztul belé, csak magával hordja az ütést, vagy örökli. A szülői házban, a múltból hozott batyuban. Mert nagyon magányosak a tanyák. Itt aztán minden megtörténhet. Közelebb is, meg távolabb is az isten. Nagyobb hitele van a kuruzslóknak, a vajákosoknak, a bűbájosoknak meg a boszorkányoknak. Kőröséren is. Íme Csupity Antalné esete.

Bevándorló volt. Néhány éve jött Kunbajáról, és a bűne az lett, hogy fiatalokhoz nyúlt. Kőröséren idegenek egymástól az emberek. Szeretik a munkát, megnyomorítják őket idő előtt; a magukra utaltság, meg a homokba fulladt eltévedt kis utak. A törvényeket tiszteletben tartják, de egy-egy okos embernek nagyobb itt a szava, mint a legszebben szóló törvény. Így történt a Csupityné esetében is.

A híres boszorkányperben fiatalok szerepeltek. Halász János és Vér Erzsi. A pletyka, a rosszindulat kikezdte a fiatalokat. Tudtára lett a legénynek, hogy Csupityné, az Erzsébet lány közeli rokona, boszorkány. Elhidegült tőle a széptevő. Állítólag egy éjjel, amikor egyedül ment a mulatozásból haza, fehér macska szaladt át az úton. Összeesett, eszméletét veszítette a legény. Ekkor rontotta meg a gonosz boszori. Híre ment az esetnek. Sógor, koma, jó barát, mind, mind bosszút akart állni. Lesték a varázslatos macskát. Megkerült az is meg a legény is, amint hazafelé tartott a mulatságból. De megint leroskadt az úton, eszméletlenül. Ekkor aztán a jó rokonság a főmágus, Mezei bácsi receptje szerint a fiú torkára szorította a gatyamadzagot. A többiek lehúzták a szegény megrontott cipőjét, s mozgatni kezdték a lába nagyujját. S íme, jónak bizonyult a mágia, mert két-három percen belül magához tért a legény. De a többiek nemigen. Éjfél körül megrohmozták Csupity Antalék tanyáját. Szánalmas öreg épület ez. Kisablakokkal, szomorúan álldogál a homoki világban. Az éjszaka kellős közepén halálra rémíszttették az idős házaspárt. Gyufát gyűjtögettek, fenyegetőztek. Csupityné aztán kis unokájával elmenekült.

Errefelé hitele van a bűbájosságnak. Bencsik Lajosra is ver a szó. Egyik alkalommal kora hajnalon tájékozódó, habzó állapotban találta lovát az istállóban, mintha egész éjszaka zavarták, verték, hajszolták volna. Rosszat gyanított a gazda, elszaladt hát a mágushoz. Mire fel az — ezer-egynéhány változatban — ismert receptet ajánlott, mégpedig fokhagymával kell bekenni a ló sörényét, s a szagra előjön az, aki éjszaka megmérgezte. S lám-lám ilyen a szerencse, másnap reggel Csupityné köszöntött a portára. Így aztán hamar elterjedt a boszorkányság híre.

Nagy pont vert fel az ügy. Bírószági tárgyalások, tévéfilm, Csupityék pedig elmenekültek a tanyai világból. Az öregember Nagymágocon halt meg a szociális otthonban, Csupityné meg gyerekeivel együtt lakik Miskolcon. A homok kegyetlen is. Az öregeknek ezt az arcát mutatta.

TÁVOL AZ ISTENEKTŐL

A) A prédikátor

Az iskolába ellátogatott a prédikátor. Egy egész délelőtt agitálta a tanító nénit. Sikertelenül.

— Nagy itt a tanyák között az újhítség. Ha mondok valamit, csak mosolyognak rajta, inkább Jehovának hisznek. Nem vesznek részt semmiféle szervezetben, a gyerekeiket nem engedik a többiek közé, úttörőnek, kisdobosnak, hanem viszik magukkal. Bejött egy apuka. Így mondta: „Tanító néni, írni, olvasni tanítsa meg az én gyerekeimet, mással ne foglalkozzon. Ne törődjön az otthoni életével.” Három kisebb gyerekről tudok, akinek a szülei jehovisták. Nem szoktak ittmaradni az iskolában az ünnepeken. Még anyák napján sem. Nekik van összejövételük a gyülekezetben, s odaviszik a felnőttek a gyerekeiket. Íme egy történet:

— Tanító néni, tessék engem elengedni.

— Hova, kislányom?

— A faluba. Odamegyünk. Édesanyám kéreti, hogy tessék engem elengedni holnap az iskolából.

Elengedtem.

Másnap.

— Hol voltatok?

— A gyülekezetben.

— Milyen gyülekezetben?

— Ahova anyukámék járnak. Imádkoztak meg énekeltek.

— Mit mondott az anyukád, nekem mit válaszolj, ha kérdezek?

— Azt, hogy ne mondjam meg, mert akkor máskor nem enged el a tanító néni.

Több fiatal van itt, a tanyavilágban, akik már itt kiesnek a közösség ellenőrzése alól. Jószerivel a társadalomból is. Annyira rájuk rakódik a családi légkör, hogy még játszani sem maradnak ott az iskolában.

B) Dinasztia, vallásra fűzve

A Hevesi családnak híre van. A fehér falú nádtetős tanyához tartozó kertben találtam őket. Az öregembert meg két középkorú lányát. Metszették az öreg fákat, s javították a háti permetezőt. Íme az ideológiájuk.

— Megértem a 80. évet. Nyolc gyereket neveltem fel, mind hiszi Jehovát. Negyven unokám van. Őket is bűn nélkül szeretném felnevelni. Elégedett vagyok a sorssal.

— Mindig hitte az istent?

— Nem.

— Mikor bizonyosodott meg benne?

— Régen.

— Beszéljen erről.

— Az első világháború idején ismerkedtem meg egy hirdetővel. Kint a harc-téren. Hazajöttem onnan, ahol annyian odamaradtak. Azóta hiszek. Imádkozni kell, hit nélkül hogyan lehet élni? Nem olyan régen átmentem Jugoszláviába. Megkeres-tem a hívőket, imádkoztunk ott is. Mindenfelé vannak közülünk valók, Szegeden is, tanárok, orvosok, professzorok. Én a családomat csak így neveltem. Hiszen, ha Isten nincs, akkor ki irányítaná: mikor lesz a reggel, az éjszaka, meg aztán jön a tavasz meg az ősz, el se lehet ezt képzelni máskülönben. Nincs televízió, nincs rádió, nem olvasunk, de nincs is igényünk rá, imádkozunk. Napjában többször is, amikor eszünkbe jut. Bűn nélkül akarunk élni, hogy feltámadáskor az Isten jobbján ül-hessünk. Nem erkölcsstenkedünk, nem iszunk, nem lopunk, nem ölünk, nem hábo-rúskodunk, bennünket erről lehet megismerni. Nincsen vallási kényszer. Igaz, naza-rénus fiú csak nazarénus lányt vehet el feleségül. Mindegy, hogy melyik városban vagy melyik országban él; volt hogy Bajáról Békéscsabára udvaroltak, két lányt pedig most vittek ki Csehszlovákiába.

— Bátyánkat is megmentette az Isten. A második világháború idején igen-igen próbára tette. Elvitték, hajtották az osztrák határig, többedmagával rabságba. Mert nem fogott fegyvert. Elmondták büdös zsidónak, büdös kommunistának a hite miatt. Először kivitték a frontra, s akinek fegyvere volt, az mind ott pusztult. Őt meg-mentette az Isten. És a fogságból is hazasegítette. Aztán a Rákosi-idő alatt egyszer behívták a rendőrörsre. Mondták neki: na most kifűjja a lábad alól a homokot rövidesen a szél. Kapta az értesítést rövidesen, háromhónapos munkaszolgálatra vonuljon be. Dunántúlon, Székesfehérvár környékén kötött ki. Onnan is hazajött. A fiát nyilván ilyen szellemben neveli, az se esküdött fel a fegyverre. Most a Csillagban van.

— Hogyan imádkoznak? Milyen a szöveg?

— Ki hogyan érzi, a szíve szerint, amit kíván, azt mond. Nincsenek nagy vá-gyaink, a szórakozásunk, hogy énekeket tanulunk, társadalmi szervezetekbe nem lépünk be. Dolgozunk hat napon át, a hetediket pedig a pihenésnek szenteljük.

Hisszük a túlvilágot, s elégedettek vagyunk a sorsunkkal. Mert itt van ugye az én példám, milyen jó asszonyt adott az Isten. Ötven éve élünk együtt a társammal, de soha egy rossz szót nem szóltunk egymáshoz. A magunk dolgaiban élünk, imádkozunk, dolgozunk. A társadalom gondja-baja is elrendeződik mindig, nem miránk vár.

Egyszer a Hevesi-tanyába befordult egy asszony. A hosszúra nyúlt Gátsoron elromlott a kerékpárja. Leeresztett a gumi. Pumpája meg nem volt, bekopogott hát, hogy kölcsönkérjen néhány percre. Mondja nagy hangon, mindjárt az udvaron, fene essen bele, elbaszódott ez a bicikli. Nosza, meg is kapta rögtön. Menjen isten hírével, az ő udvarukon hogy mondhat ilyet, nem adnak semmit. Végül is, nagy-nagy könyörgésre megszánta az öreg a betévedt asszonyt, akkor adta oda a biciklipumpát.

— Szigorúak vagyunk önmagunkhoz, de senkit se kényszerítünk. A gyülekezetben a hirdetőt hallgatjuk, aki mindenki lehet, csak rászolgáljon. Nincs díszes imaházunk, külön énekeskönyvből tanuljuk az énekeket meg az imákat. Az egyik rokonunk, a Veszter gyerek nagy próba elé került. Nem esküdött fel a hazára, négy esztendőt kapott. Ő maga választotta, mi nem adunk senkinek segítséget, de aki vét Jehova ellen, az önmaga zárja ki magát közülünk.

Fanatikusak. Egymásra tudnak vigyázni, és volt már rá példa, hogy anyagilag is segítséget nyújtottak a rászorulóknak. Az egyik fiú büntetését töltötte. Mivel családfenntartó volt, a szülei nem éltek a legjobban. A többiek gyűjtést rendeztek.

Akad olyan család, ahol egyedül az öregember, a családfő tagja a szektának. A gyerekei hátat fordítottak neki, s figyelmeztették egyre-másra. De az öreg nem tágitott. „Jehova akarata” hajtogatta, s ha valaki véletlenül rányitotta az ajtót, mindjárt a kezébe nyomott egy könyvet, amiben a szenténekek, s a szentszöveg található. Teljesen kirekedt az emberek közül.

Szabadabb, megkötöttség nélkülibb ez a vallás, s talán azért is talál fanatikusokra. Mindenki hirdetőnek, prédikátornak hiheti magát, s akár édes testvérének az istent. A legélesebb ütközés a társadalommal akkor következik be, ha a fiatalembert behívják katonai szolgálatra.

C) Jézuska-puska

A fiút — nevezzük Veszternek. 1970 november végén szabadul. Fiatal, fekete hajú, foglalkozása kőműves. Hajában már egy-két őszülő szál csillan. A beszélgetés 1969. április 21-én, délelőtt 11-kor történt. Csíkos rabruha. A beszélgetéshez kijárék környezet, kíséret. Kérdés-felelet, lehetőleg röviden, egyszerűen, igennel és nemmel

— Megbánta-e?

— Nem.

— Gyerekeit — ha lesznek — is vallásos szellemben neveli?

— A jövő titka.

— Pontosabban?

— Igen.

— Visszamegy-e a faluba?

— Több mint valószínű.

— Mit mond majd az embereknek, menyasszonyának, ha lesz?

— Eltelt ez is.

— Szégyelli-e a börtönt?

— Nem.

— A gyerekek előtt sem?

— Majd azok előtt sem.

— Járt-e külföldön?

— Nem.

— Mit tud az úrkutatásról?

— Semmit.

— Mondjon egy nevet az úrhajósok közül.

— Gagarin.

- Milyen iskolai végzettsége van?
- Nyolc általános, meg a szakiskola.
- Nevezzen meg öt élő magyar író.
- Nem foglalkozom velük.
- Milyen egyeteméről tud Szegeden?
- Orvostudományi Egyetem.
- Nevezzen meg három rangos politikust.
- Nem tudok.
- Volt-e dolga nővel?
- Nem.
- Szűz?
- Az vagyok.
- Hogyan imádkozik a börtönben?
- Magamban. Kitalált szöveget mondok.
- Ki a példaképe?
- Nem nevezem meg.
- Mi a legnagyobb vágya?
- Nincsen különösebb, semmi.
- Félt-e az életben?
- Nem.
- Félt-e a Jehovától?
- Nem.
- Akkor miért hiszi?
- Mert van.
- Szereti-e a hazáját?
- Megvagyok vele.
- Esett-e már bűnbe?
- Igen.
- Hazudott-e?
- Igen.
- Mikor?
- Nem tartozik ide.
- A törvény az, hogy bűn nélkül éljenek. Nem? — kérdezem.
- De igen.
- Hogyan bűnhődött meg?
- Nem tartozik ide.
- Sokat hazudott?
- Igen. Olyan ember nincs, aki nem hazudik.
- Jehova megbocsát?
- Igen.
- Mindent megbocsát?
- Igen.
- Akkor teljesen felesleges hinni benne.
- Én hiszek.
- Jehova egy az istennel?
- Egy.
- Miért hiszi?
- Mert van.
- Bizonyítsa be!
- Hittel lehet.
- Vegyük úgy, hogy hiszek.
- Akkor készen van.
- Van-e nyoma, bizonyossága?
- Nincs.
- Sok éneket tud?

- Tudok.
- Ötvenet?
- Többet.
- Szőrényi Leventéről hallott?
- Nem.
- Albertről?
- Hallottam.
- Hány éves maga?
- 22.
- Lenne-e hirdető?
- Milyen hirdető?
- A gyülekezetben, igehirdető?
- Így nem tudok válaszolni. Nem válaszolok.
- Mi volt a legnagyobb élménye?
- Különösebb nem volt.
- Szülei élnek?
- Igen.
- Jehovisták?
- Igen.
- Mikor vitték el először a gyülekezetbe?
- Kiskoromban.
- Nem gondolja, hogy hülyeség?
- Nem.
- Embert ölné-e? Verne-e?
- Nem.
- Ha az ütné?
- Nem ütném vissza.
- Megbizonyosodott-e magának az isten?
- Meg.
- Miben?
- Hit kell.
- Tudja-e, hogy miért vannak a reggelek, az esték, az őszi meg a tavasz?
- Gondolom.
- Mi lesz, ha háború lesz?
- Nem tudom.
- Isten ellenzi a háborút, békességet akar; vagy nem?
- Az emberek meg akarják.
- Ezek szerint csak az isten jó, és az emberek meg rosszak?
- Azok.
- Vagyis az emberek hülyék?
- Azt nem mondtam.
- Milyen fegyvereket ismer?
- Nem foglalkozom velük.
- Az atombombáról hallott?
- Hallottam.
- Mi lesz, ha megszeret egy lányt, és az nem lesz jehovista?
- Akkor nem szeretem meg.
- A szülei mivel foglalkoznak?
- Földművesek a szakszövetkezetben.
- Miért hiszi Jehovát?
- Mert van.
- Engem miért nem hisz?
- Nem vita tárgya.
- És ha én vagyok a Jehova?
- Nincs kifogásom ellene.

- Anyagi segítséget kapott?
- Nem.
- A szülei?
- Nem.
- Hallott-e a pártról?
- Igen.
- Milyen párt van ma Magyarországon?
- Kommunista.
- Pontosabban?
- Nem tudom.
- Számolni jól tud?
- Tudok.
- Megéri ez a buli?
- Meg.
- Ha felesküdt volna a fegyverre, akkor mi van?
- Semmi.
- Kiközösítik, nem?
- De igen.
- Ki a legnagyobb ember ma Magyarországon?
- Kádár János.

Változó a homok. Nem is olyan nagy ideje még elfújta a szél mindenestül a búzát, a reményt, az emberi igyekezetet. Változott a táj. De a régi is öröklődött, ha egyik soron paloták, a másik soron nádfedeles kunyhók állnak; ilyenek az emberek. A fiatalokért kár. Igazán kár. Akik megragadnak a homokban, magukra veszik a nagyszülők, szülőik batyuját, soha sem tudnak kilábolni a tegnapelőtti, hajdani nyomorúságból. Téveteg kiutat keresnek, istent csinálnak maguknak, játékszerű, butítóul, menekülésül. Nem is sejtik, hogy éppen talán ez esett tőlük a legtávolabb. Mert, ha valaha lett volna is vagy lenne is — már ahogy ők hirdetik —, akkor is elfeledkezett volna, elfeledkezne erről a homoki világról.

(Folytatjuk.)

PAPP ZOLTÁN

SZEGEDI PILLANATOK

... Amelyek vannak, felvillannak, bevilágítják az ember életét. Egy kisváros a világ százezernyi kisvárosa közül. Ezer dologban ugyanolyan, mint amazok, de ezer másban egyszeri, utánozhatatlan és megeméltelhetetlen. Járjuk végig együtt utcáit, tereit, a múltat és a jelent a látvány és az érzések keltette hangulatokkal összelegyítve a tudat vegykonyhájában.

GYALOGOLNI MA IS JÓ

A Lenin körút megtorpan a tiszai hajóállomásnál. Fél nyolc. Hát innen indulok. Valaha az országjárók hajnalban keltek, száraz kenyeret, selejtalmát, sót, csipetnyi paprikát vittek az iszákban. A víz felett könnyű pára lebeg, de a Maros-torok felé tejfehér gomolygássá erősödik. Különben csend van. Valahol csak el kell kezdeni.

A Tisza-parti gimnázium tetején antennaerdő. Feszés drótok gubanca. Mintha valaki a Pithagoras-tételt akarta volna illusztrálni, de aztán belezavarodott, ezért ártért a nem euklidesi geometriára. Egy absztrakt pók hálója, fenn a magasban. Ugyan miféle + 1 jelképe lehet?...